

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته برنامه ریزی درسی

بررسی میزان ارتباط عمودی محتوای کتاب‌های درسی حرفه‌وفن دوره راهنمایی،
بر اساس شاخصهای برنامه ریزی درسی از دیدگاه معلمان و کارشناسان شهرستان سنندج

در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۸۸

استاد راهنما: دکتر مرتضی امین فر

استاد مشاور: دکتر حسن ملکی

استاد داور: دکتر عباس عباس پور

پژوهشگر: فرهاد کریمی

تیرماه ۱۳۸۹

تقدیم بہ:

پدرم: کہ ہموارہ میراث دار تداسیر او، ہستم.

مادرم: کہ مدام فداکاریش بہترین دلیل بودن و خواستہم بودہ است.

وہمہ کسانی کہ راہ و رسم اندیشہ ورزی را بہ من آموختند...

تشکر و قدردانی:

من علّمنی حرفاً، فقد صیرنی عبداً

هر کس به من حرفی بیاموزد مرا بنده خود کرده است.

امام علی (ع)

شکر خدای سبحان را که مرا با قطره ای از دریای بیکران علم و اسوه های راه علم و معرفت آشنا ساخت و توفیق شاگردی ایشان را به من عنایت کرد. حال که با عنایت و لطف الهی موفق به اتمام دوران تحصیل در این دوره شده ام، بر خود واجب و فرض می دانم که از کلیه کسانی که در طی انجام این تحقیق اینجانب را یاری نموده اند، سپاسگزاری نمایم.

از استاد گرانقدر و فرزانه ام، جناب آقای دکتر مرتضی امین فر که با راهنمای های دلسوزانه، ارزنده، و نظارت همه جانبه و با نظم و دقت خاص خود در یک دوره نسبتاً طولانی پژوهش را بهره مند ساخته اند، صمیمانه تشکر و قدردانی نمایم.

از استاد بزرگوار و ارجمندم، جناب آقای دکتر حسن ملکی که با سعه صدر فراوان و گشاده رویی در تمام مراحل انجام پژوهش، اطلاعات ارزنده و تجارب ارزشمند خود را در اختیار بنده گذاشته اند، تشکر و قدردانی می نمایم.

از استاد فاضل و گرانقدرم، جناب آقای دکتر عباس عباس پور که با سعه ی صدر داوری این پژوهش را برعهده گرفته اند نهایت تشکر و قدردانی را دارم.

همچنین وظیفه خود می دانم از کلیه دبیران و کارشنا سان و مسئولین محترم سازمان آموزش و پرورش استان کردستان که در اجرای پژوهش بنده را یاری نمودند، نهایت قدردانی را نمایم.

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، بررسی میزان ارتباط عمودی محتوای کتاب‌های درسی حرفه‌وفن دوره راهنمایی، براساس شاخص‌های برنامه ریزی درسی از دیدگاه معلمان و کارشناسان شهرستان سنندج در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۸۸ می باشد. روش تحقیق پژوهش حاضر، توصیفی از نوع پیمایشی بود. جامعه آماری در این تحقیق برابر ۱۰۵ نفر می باشد. روش نمونه‌گیری در این پژوهش، روش نمونه‌گیری کامل استفاده شده است که در آن حجم نمونه با حجم جامعه آماری برابر و یکسان است. برای گردآوری اطلاعات در این تحقیق از دو روش مطالعه کتابخانه‌ای و پرسش‌نامه استفاده شد. پرسش‌نامه‌ی پژوهش حاضر از نوع "محقق ساخته" است که برای تعیین روایی محتوای آن از نظرات اساتید راهنما و مشاور و برخی از اعضای جامعه آماری بهره گرفته شد و همچنین برای تعیین پایایی پرسش‌نامه با استفاده از روش همسانی درونی، ضریب آلفای کرونباخ پرسش‌نامه ۰/۶۷۵. که مؤید پایایی پرسش‌نامه است محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش و همچنین بررسی نظرات معلمان و کارشناسان از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است و جهت تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS استفاده شد در نهایت نتایج تحقیق نشان داد که:

۱- بین محتوای کتب حرفه و فن دوره راهنمایی ارتباط عمودی قابل توجهی وجود دارد و ارتباط عمودی بین محتوای کتب حرفه و فن پایه اول با کتب حرفه و فن پایه دوم، بیشتر از ارتباط عمودی کتب پایه دوم با پایه سوم است زیرا در کتاب سوم مفاهیم و مهارتهایی ذکر شده که نسبت به کتاب دوم جدید و نو می باشد و یا این که اصلاً اشاره‌ای به آن مفاهیم نشده است.

۲- در خصوص رعایت عوامل موثر در سازماندهی و تنظیم عمودی محتوای کتب حرفه و فن اکثریت معلمان و کارشناسان معتقدند که موارد ارتباط مفهومی و پیوستگی مطالب، گستردگی و عمق مفاهیم، پایه‌ای بودن مطالب برای یادگیری مستمر در حد متوسط، و عامل ایجاد آمادگی برای یادگیری فصول بعدی در سازماندهی عمودی محتوای کتب حرفه و فن در حد متوسط به بالا رعایت شده است.

۳- در خصوص به کارگیری انواع توالی در سازماندهی عمودی محتوای کتب حرفه و فن اکثریت معلمان و کارشناسان معتقدند که توالی‌های از ساده به مشکل - عینی به ذهنی - کل به جزء در حد زیاد، و توالی مارپیچی در حد متوسط، و توالی‌های از مسأله تا کشف

جزء به کل، ترتیب زمانی ، در ارتباط عمودی محتوای کتابهای حرفه و فن به ترتیب در حد :متوسط به پایین ، کم و خیلی کم مورد استفاده قرار گرفته اند.

واژگان کلیدی:ارتباط عمودی، محتوا،شاخص های برنامه ریزی درسی(تداوم و توالی)

فهرست مطالب

فصل اول : کلیات تحقیق

۲.....	مقدمه
۴.....	بیان مسأله
۷.....	اهمیت و ضرورت تحقیق
۸.....	اهداف تحقیق
۹.....	سئوال های تحقیق
۱۰.....	تعاریف مفهومی و عملیاتی
۱۳.....	قلمرو تحقیق (موضوعی - زمانی - مکانی)

فصل دوم : ادبیات و پیشینه تحقیق

بخش اول : مبانی نظری

۱۶.....	مقدمه
۱۷.....	مفهوم برنامه درسی
۲۱.....	تاریخچه برنامه درسی
۲۴.....	قضیه ماهواره اسپاتنیک
۲۵.....	برنامه ریزی درسی در ایران معاصر

۲۶	دوره های تحول در برنامه درسی ایران
۲۹	مراحل اساسی در برنامه درسی
۳۲	طراحی برنامه درسی
۳۲	عناصر تشکیل دهنده برنامه درسی
۳۵	۱- هدف
۳۶	ضرورت تدوین اهداف آموزشی
۳۸	سطوح هدفها
۴۱	بیان هدفها
۴۴	منابع و چگونگی انتخاب هدفهای آموزشی
۴۷	طبقه بندی و انواع هدفهای آموزشی
۴۹	۲- محتوا
۴۹	تعریف محتوا
۵۱	ملاکهای انتخاب محتوای برنامه درسی
۵۴	۳- مواد و وسایل آموزشی
۵۵	۴- راهبردهای (فعالیتهای) یاددهی - یادگیری
۵۶	۵- ارزشیابی
۵۷	مفهوم ارزشیابی
۵۸	اهمیت و ضرورت ارزشیابی

- ۶۰..... ارزشیابی برنامه درسی
- ۶۱..... سازماندهی محتوای برنامه درسی
- ۶۴..... سازماندهی عمودی محتوا و انواع آن
- ۶۵..... تداوم (استمرار)
- ۶۶..... توالی و انواع آن
- ۷۳..... سازماندهی افقی محتوا
- ۷۵..... تعریف آموزش و پرورش دوره راهنمایی تحصیلی
- ۷۶..... تاریخچه ظهور و تکوین دوره راهنمایی تحصیلی
- ۷۷..... سیر تاریخی و تکوینی راهنمایی تحصیلی در جهان
- ۷۸..... اهمیت دوره راهنمایی تحصیلی
- ۷۹..... اهداف دوره راهنمایی تحصیلی
- ۸۱..... اصول آموزش و پرورش دوره راهنمایی تحصیلی
- ۸۳..... برخی از اهداف کلی درس آموزش حرفه و فن
- ۸۴..... روش تدریس درس آموزش حرفه و فن
- ۸۷..... آموزشهای مشابه حرفه و فن در سایر کشورها
- ۸۸..... دلایل تغییر درس شناخت حرفه و فن در دوره راهنمایی

بخش دوم: پیشینه تجربی پژوهش

- الف- تحقیقات داخل کشور.....کشور.....۸۹
- ب - تحقیقات خارج از کشور.....کشور.....۹۸
- خلاصه و جمع بندی۹۹

فصل سوم : روش شناسی تحقیق

- مقدمه.....۱۰۲
- روش تحقیق.....۱۰۲
- جامعه آماری۱۰۲
- نمونه و روش نمونه گیری.....۱۰۳
- ابزار جمع آوری اطلاعات.....۱۰۳
- روایی و پایایی پرسشنامه.....۱۰۴
- روش اجرا.....۱۰۵
- روش های تجزیه و تحلیل داده ها.....۱۰۶

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده های آماری

- مقدمه.....۱۰۸
- یافته های توصیفی۱۰۸
- یافته های استنباطی.....۱۳۵

فصل پنجم : بحث و نتیجه گیری

مقدمه.....	۱۴۰
بحث و بررسی.....	۱۴۰
جمع بندی و نتیجه گیری.....	۱۵۱
محدودیت های پژوهش.....	۱۵۲
پیشنهاد های کاربردی.....	۱۵۳
پیشنهاد های پژوهشی.....	۱۵۴

فهرست منابع

الف : منابع کتب.....	۱۵۷
ب -منابع پایان نامه و رساله دکتری.....	۱۵۹
ج- منابع مقالات و فصلنامه.....	۱۶۱
د - منابع لاتین.....	۱۶۲

ضمائم و پیوستها:

نمونه پرسشنامه

تعریف لغات اختصاصی پیوست به پرسش نامه

فهرست جداول:

- جدول ۳-۱. تعیین پایایی پرسشنامه.....۱۰۵
- جدول ۴-۱. توزیع فراوانی معلمان و کارشناسان حرفه و فن شهرستان سنندج بر حسب جنسیت..... ۱۰۸
- جدول ۴-۲. توزیع فراوانی معلمان و کارشناسان حرفه و فن شهرستان سنندج بر حسب محل خدمت.....۱۰۹
- جدول ۴-۳. توزیع فراوانی معلمان و کارشناسان حرفه و فن شهرستان سنندج بر حسب گروه..... ۱۱۰
- جدول ۴-۴. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۱-۱ (وجود استمرار مطالب) از دیدگاه معلمان شهرستان سنندج..... ۱۱۲
- جدول ۴-۵. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۱-۱ (وجود استمرار مطالب) از دیدگاه کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۱۲
- جدول ۴-۶. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۲-۱ (وجود فزاینده‌گی مطالب) از دیدگاه معلمان شهرستان سنندج..... ۱۱۳
- جدول ۴-۷. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۲-۱ (وجود فزاینده‌گی مطالب) از دیدگاه کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۱۴
- جدول ۴-۸. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۱-۲ (وجود استمرار مطالب) از دیدگاه معلمان شهرستان سنندج..... ۱۱۵
- جدول ۴-۹. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۱-۲ (وجود استمرار مطالب) از دیدگاه کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۱۶
- جدول ۴-۱۰. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۲-۲ (وجود فزاینده‌گی مطالب) از دیدگاه معلمان شهرستان سنندج..... ۱۱۷

- جدول ۴-۱۱. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۲-۲ (وجود فزاینده‌گی مطالب) از دیدگاه کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۱۷
- جدول ۴-۱۲. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۱-۳ (ارتباط مفهومی و پیوستگی منطقی مطالب) از دیدگاه معلمان شهرستان سنندج..... ۱۱۹
- جدول ۴-۱۳. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۱-۳ (ارتباط مفهومی و پیوستگی منطقی مطالب) از دیدگاه کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۱۹
- جدول ۴-۱۴. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۲-۳ (ایجاد آمادگی برای یادگیری مطالب بعدی) از دیدگاه معلمان شهرستان سنندج..... ۱۲۱
- جدول ۴-۱۵. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۲-۳ (ایجاد آمادگی برای یادگیری مطالب بعدی) از دیدگاه کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۲۱
- جدول ۴-۱۶. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۳-۳ (گسترده‌گی و عمق مفاهیم) از دیدگاه معلمان شهرستان سنندج..... ۱۲۲
- جدول ۴-۱۷. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۳-۳ (گسترده‌گی و عمق مفاهیم) از دیدگاه کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۲۲
- جدول ۴-۱۸. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۴-۳ (زمینه فراهم کردن برای یادگیری مستمر) از دیدگاه معلمان شهرستان سنندج..... ۱۲۳
- جدول ۴-۱۹. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۴-۳ (زمینه فراهم کردن برای یادگیری مستمر) از دیدگاه کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۲۴
- جدول ۴-۲۰. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۱-۴ (سازماندهی ماریچی مطالب) از دیدگاه معلمان شهرستان سنندج..... ۱۲۵
- جدول ۴-۲۱. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۱-۴ (سازماندهی ماریچی مطالب) از دیدگاه کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۲۵
- جدول ۴-۲۲. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۲-۴ (سازماندهی از ساده به مشکل مطالب) از دیدگاه معلمان شهرستان سنندج..... ۱۲۶
- جدول ۴-۲۳. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۲-۴ (سازماندهی از ساده به مشکل مطالب) از دیدگاه کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۲۷

- جدول ۴-۲۴. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۳-۴ (سازماندهی از کل به جزء مطالب) از دیدگاه معلمان شهرستان سنندج..... ۱۲۸
- جدول ۴-۲۵. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۳-۴ (سازماندهی از کل به جزء مطالب) از دیدگاه کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۲۸
- جدول ۴-۲۶. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۴-۴ (سازماندهی از عینی به ذهنی مطالب) از دیدگاه معلمان شهرستان سنندج..... ۱۲۹
- جدول ۴-۲۷. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۴-۴ (سازماندهی از عینی به ذهنی مطالب) از دیدگاه کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۳۰
- جدول ۴-۲۸. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۵-۴ (ارائه مساله تا کشف مطالب) از دیدگاه معلمان شهرستان سنندج..... ۱۳۱
- جدول ۴-۲۹. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۵-۴ (ارائه مساله تا کشف مطالب) از دیدگاه کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۳۱
- جدول ۴-۳۰. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۶-۴ (ارائه مطالب براساس ترتیب زمانی) از دیدگاه معلمان شهرستان سنندج..... ۱۳۲
- جدول ۴-۳۱. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۶-۴ (ارائه مطالب براساس ترتیب زمانی) از دیدگاه کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۳۳
- جدول ۴-۳۲. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۷-۴ (سازماندهی مطالب از جزء به کل) از دیدگاه معلمان شهرستان سنندج..... ۱۳۴
- جدول ۴-۳۳. توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۷-۴ (سازماندهی مطالب از جزء به کل) از دیدگاه کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۳۴
- جدول ۴-۳۴. نتایج آزمون آدو نمونه مستقل پیرامون ارتباط عمودی محتوای کتب حرفه و فن بر حسب جنسیت معلمان و کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۳۶
- جدول ۴-۳۵. نتایج آزمون آدو نمونه مستقل پیرامون ارتباط عمودی محتوای کتب حرفه و فن بر حسب منطقه خدمت معلمان و کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۳۷
- جدول ۴-۳۶. نتایج آزمون آدو نمونه مستقل پیرامون ارتباط عمودی محتوای کتب حرفه و فن دوره راهنمایی تحصیلی از نظر معلمان و کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۳۸

فهرست نمودارها:

- نمودار ۴-۱. نمودار توزیع فراوانی معلمان و کارشناسان حرفه و فن شهرستان سنندج بر حسب جنسیت
 ۱۰۹.....
- نمودار ۴-۲. نمودار توزیع فراوانی معلمان و کارشناسان حرفه و فن شهرستان سنندج بر حسب محل
 خدمت..... ۱۱۰.....
- نمودار ۴-۳. نمودار توزیع فراوانی معلمان و کارشناسان حرفه و فن شهرستان سنندج بر حسب
 گروه..... ۱۱۱.....
- نمودار ۴-۴. نمودار ستونی توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۱-۱ (وجود استمرار مطالب) از دیدگاه معلمان
 و کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۱۳.....
- نمودار ۴-۵. نمودار ستونی توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۲-۱ (وجود فزاینده‌گی مطالب) از دیدگاه معلمان
 و کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۱۴.....
- نمودار ۴-۶. نمودار ستونی توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۱-۲ (وجود استمرار مطالب) از دیدگاه معلمان و
 کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۱۶.....
- نمودار ۴-۷. نمودار ستونی توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۲-۲ (وجود فزاینده‌گی مطالب) از دیدگاه معلمان و
 کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۱۸.....
- نمودار ۴-۸. نمودار ستونی توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۱-۳ (ارتباط مفهومی و پیوستگی منطقی مطالب)
 از دیدگاه معلمان و کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۱۹.....
- نمودار ۴-۹. نمودار ستونی توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۲-۳ از دیدگاه معلمان و
 کارشناسان..... ۱۲۱.....
- نمودار ۴-۱۰. نمودار ستونی توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۳-۳ (گسترده‌گی و عمق مفاهیم) از دیدگاه
 معلمان و کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۲۳.....

- نمودار ۴-۱۱. نمودارستونی توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۴-۳ از دیدگاه معلمان و کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۲۴
- نمودار ۴-۱۲. نمودارستونی توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۴-۱ از دیدگاه معلمان و کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۲۶
- نمودار ۴-۱۳. نمودارستونی توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۴-۲ (سازماندهی از ساده به مشکل مطالب) از دیدگاه معلمان و کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۲۷
- نمودار ۴-۱۴. نمودارستونی توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۴-۳ (سازماندهی از کل به جزء مطالب) از دیدگاه معلمان و کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۲۹
- نمودار ۴-۱۵. نمودارستونی توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۴-۴ (سازماندهی از عینی به ذهنی مطالب) از دیدگاه معلمان و کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۳۰
- نمودار ۴-۱۶. نمودارستونی توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۴-۵ (ارائه مساله تا کشف مطالب) از دیدگاه معلمان و کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۳۲
- نمودار ۴-۱۷. نمودارستونی توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۴-۶ (ارائه مطالب براساس ترتیب زمانی) از دیدگاه معلمان و کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۳۳
- نمودار ۴-۱۸. نمودارستونی توزیع فراوانی پاسخ به سوال ۴-۷ (سازماندهی مطالب از جزء به کل) از دیدگاه معلمان و کارشناسان شهرستان سنندج..... ۱۳۵

فصل اول: کلیات تحقیق

مقدمه

بیان مسأله

اهمیت و ضرورت تحقیق

اهداف تحقیق

سوالات تحقیق

تعاریف مفهومی و عملیاتی

قلمرو تحقیق (قلمرو موضوعی، قلمرو زمانی، قلمرو مکانی)

مقدمه

از آنجا که نظام آموزش و پرورش در جمهوری اسلامی ایران متمرکز می باشد و برنامه و کتاب و معلم محورهای اساسی آموزش و یادگیری هستند و با توجه به آن که در بسیاری از موارد "کتاب درسی" تنها وسیله ی آموزشی است که در اختیار معلم قرار دارد و فرایند تدریس - یادگیری صرفاً به اتکای محتوای برنامه و مفاهیم و ارزشهای مطرح شده در آن صورت می پذیرد و نیز از آنجا که انواع ارزشیابی های تحصیلی و امتحانات بر اساس محتوای کتابهای درسی و برنامه آموزشی مربوطه صورت می گیرد، نقش کتاب به عنوان محتوای برنامه آموزش بسیار مهم تلقی شده و جای تعمق و بررسی فراوان دارد. طوری که بازنگری و اصلاح برنامه و محتوای کتاب های درسی زمینه رشد برنامه ریزی و به تبع آن رشد و پیشرفت تحصیلی را فراهم می آورد (رئیس دانا، ۱۳۷۴، ص ۸۸).

کتاب درسی در نظام آموزش و پرورش و برنامه های آموزشی و درسی کشور ما از اهمیت ویژه ای برخوردار است. به همین جهت ، نقش کتاب درسی به عنوان یک ابزار آموزش بسیار مهم تلقی می شود . با توجه به نقش و اهمیت کتابهای درسی ؛ کار انتخاب ، تنظیم ، تدوین و سازماندهی محتوای کتابهای درسی به برنامه ریزی درسی واگذار شده است . انتخاب هدف ، نخستین عنصر برنامه درسی محسوب می شود. معمولاً در برنامه درسی ، هدفها به ظاهر ((چشم گیر)) نیستند ولی تهیه آنها ((وقت گیر)) و تا حدودی پیچیده است ؛ در واقع نیازها ، کاستیها و خلاءها را نشان می دهند و به قصد پاسخ گویی به آنها تعیین می شوند . می توان گفت که اگر در انتخاب هدفها دقت علمی و آموزشی لازم انجام نگیرد ، نیاز های آموزشی تامین نمی شوند پس بر این اساس می توان گفت که ((هدف)) حد یادگیری است (ملکی، ۱۳۸۶ - ب، ص ۸۴).

تصمیم‌گیری در باره هدفهای برنامه درسی، تحت تاثیر عواملی است که پیوسته با فراگرد زندگی در خارج از محیط مدرسه مرتبط است و از نیازمندیهای فراگیرندگان و ماده درسی تاثیر می‌پذیرند و از آنجا که جامعه در حال تغییر دائمی است، برنامه ریزان درسی باید پیوسته این آمادگی را داشته باشند که هدفهای آموزشی را در ارتباط با تغییرات اساسی که در جامعه در حال وقوع است انتخاب کنند. نقش برنامه ریز درسی، تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از تغییرات اجتماعی، بر روی برنامه‌های تحصیلی است. (لوی، ۱۳۸۵، ص ۳۲). بعد از تعیین هدف، نوبت به انتخاب محتوا و سازماندهی آن می‌رسد. محور برنامه ریزی درسی، محتوا می‌باشد و سازمان دادن محتوا نیز مسأله مهمی در تنظیم برنامه درسی است. از نکات مهم در ارتباط با محتوای درس، تصمیم‌گیری درباره این مطلب است که فرصت‌های یادگیری تحت چه ضوابط و اصولی انتخاب و سازماندهی گردد تا در نهایت بتواند تغییرات مطلوب و مناسب را در رفتار یادگیرندگان به وجود آورد (تقی‌پور ظهیر، ۱۳۸۵، ص ۱۵۵).

برای سازماندهی موثر محتوا و تجارب یادگیری، سه ملاک و معیار اصلی وجود دارد. این معیارها و ملاک‌ها؛ شامل مداومت، توالی و وحدت یا یگانگی می‌باشد. مداومت و توالی مربوط به ارتباط عمودی محتوا، وحدت و یگانگی نیز مربوط به ارتباط افقی محتوا می‌باشد. تنظیم عمودی مطالب مورد یادگیری، مربوط است به تقسیم بندی یک موضوع بر حسب فواصل زمانی، در حالی که تنظیم افقی مربوط است به مرتبط ساختن و هماهنگی بین مطالب مورد یادگیری در برنامه‌های مختلف درسی برای یک گروه از دانش‌آموزان که طی یک سال تحصیلی آن را فرا می‌گیرند (لوی، ۱۳۸۵، ص ۷۳).

با توجه به این امر که کتابهای درس حرفه و فن دوره راهنمایی یکی از مهمترین منابع برای رفع نیاز بازار کار جامعه و همچنین باعث آشنایی دانش‌آموزان با مشاغل می‌گردد؛ بنابراین انتظار می‌رود که محتوای این کتابها بر اساس اصول علمی انتخاب و سازماندهی شده باشند و از ارتباط عمودی لازم نیز برخوردار باشند. کتابهای حرفه و فن دوره راهنمایی، به جهت این که مجموعه‌ای از دروس رشته‌های صنعت، کشاورزی و خدمات را در بر می‌گیرند، از اهمیت خاص و ویژه‌ای برخوردار هستند. این ویژگی خاص، ایجاب می‌کند که مؤلفین و کارشناسان برنامه ریزی این درس، بیشترین کوشش خود را به کار گیرند تا محتوای این کتابها که پایه و اساس نیازهای فرد، جامعه، بازار کار و همچنین آموزش‌های

بعدی را در رشته‌های فنی و حرفه‌ای تشکیل می‌دهند ، به بهترین نحو ممکن انتخاب ، تنظیم و تدوین گردند .

بیان مسأله

موفقیت یک نظام آموزشی در گرو هماهنگی اجزای متشکله آن با یکدیگر و همسویی و ارتباط بین مطالب آنها در جهت تحقق هدفهای مشخص شده و تناسب آن با ویژگیهای خاص مخاطبان آموزشی است . این ارتباط و همسویی خود نتیجه برنامه ریزی صحیح و مطابق با موازین علمی و نیز اجرای صحیح برنامه ها در عمل است (رئیس دانا ، ۱۳۷۴ ، ص ۸۹).

کتابهای درسی در همه سطوح تحصیلی به مثابه وسایل اصلی یادگیری هستند که در همه نظامهای آموزش و پرورش مورد توجه است . کتاب مهمترین منبعی است که در اختیار مدرسان قرار می گیرد تا در هنگام تدریس از آن استفاده کنند . شاید بتوان گفت پروراندن مهارت ها و نگرش ها همراه با آموختن اندیشه ها و اطلاعات به فراگیرندگان ، یک رسالت مشترک نظامهای آموزشی است که از طریق کتابهای درسی انجام می گیرد . ویژگیهای فکری و اجتماعی نظام ها در بودن یا نبودن این رسالت تاثیر ندارد بلکه در محتوای تهیه شده برای تربیت یادگیرنده موثر است . بنابراین اقدام به تهیه کتابهای درسی یک اقدام همگانی در بین کشورهای گوناگون است (ملکی، ۱۳۸۷ - ب، ص ۴۱).

کتابهای درسی ، محور فعالیتهای معلم در کلاس درس است به گونه ای که هر روز معلمان و شاگردان از آن استفاده می کنند و گاه در حکم کل برنامه درسی مورد تاکید معلم قرار می گیرد (, Altbach 1991 ، به نقل از نوریان ، ۱۳۸۷ ، ص ۱۰۰).

نوع سازمان محتوای برنامه درسی ، عامل مهمی در تعیین چگونگی یادگیری است . در بیشتر موارد ، عدم کارایی و غیر موثر بودن برنامه درسی به دلیل نامناسب بودن محتوای آن نیست ، بلکه به دلیل چگونگی تنظیم و سازمان دادن آن محتوا است که یادگیری را مشکل می کند و یا نتیجه کمتر از انتظار را به بار می آورد . به طور کلی ، محتوا و تجارب یادگیری پیش بینی شده بی ارتباط و جدا از هم ، برای رسیدن به هدفهای تربیتی کار ساز نیستند (تقی پور ظهیر ، ۱۳۸۵ ، ص ۱۷۸).